

Макроекономски движења во Република Македонија во декември 2003 година

Успешното одржување на ценовната стабилност како основна законски утврдена цел на монетарната политика продолжи и во декември 2003 година. Имено, месечната стапка на инфлација, изразена преку индексот на трошоците на животот, изнесуваше 0,5%, додека во просек, во 2003 година, беше реализирана ниска просечна стапка на инфлација од 1,2% (што е во рамки на проектираната од 1,8%). Од аспект на водењето на монетарната политика, посреден таргет во реализацијата на оваа цел претставува одржувањето на стабилен девизен курс на домашната валута. Во услови на повисока побарувачка од понуда на девизи на девизниот пазар, интервенциите на НБРМ во декември беа насочени кон неутрализирање на притисоците за депресијација на домашната валута. Тоа резултираше со нето-продажба на девизи од страна на НБРМ на девизниот пазар и задржување на девизниот курс на денарот на стабилно ниво (61,29 денари за едно евро во декември, односно во просек 61,26 денари за едно евро во 2003 година).

Од аспект на економската активност, индустриското производство забележа вообичаено движење карактеристично за последниот месец од годината, односно забележа месечен пад (иако со поизразен интензитет од вообичаено), што претставува одраз на постепена нормализацијата на производствениот обем по изразениот сезонски ефект во септември (присутен и во октомври) 2003 година. Во просек, физичкиот обем на индустриското производство во 2003 година оствари задоволителна стапка на пораст од 4,7%. Позитивни перформанси бележи и надворешно-трговската активност на земјата. Имено, стоковната размена со странство во декември 2003 година оствари месечен пораст од 9,8%, како резултат на пораст на извозот и увозот на стоки од 4,7% и 12,9%, соодветно. Кумулативно набљудувано, во 2003 година стоковната размена со странство е повисока за 17,8% во споредба со 2002 година, при поинтензивен пораст на извозот (22,2%) во однос на порастот на увозот (15,3%).

По благиот пад во претходниот месец, во декември повторно беше регистриран месечен пораст на вкупните депозити на недржавниот сектор кај банките (за 1,8%). Притоа, порастот е сеопфатен, односно регистриран кај депозитите анализирани по рочност (краткорочни, долгорочни), по валута (денарски, девизни) и по сектори (население, претпријатија). Порастот на вкупните депозити беше проследен со идентичен месечен пораст на вкупните пласмани на банките (1,8%), при истовремен пораст на кредитите во домашна и странска валута. Позитивниот тренд на движење на депозитниот потенцијал на банките и нивната кредитна активност во текот на 2003 година, резултираше со високи меѓугодишни стапки на пораст на депозитите и кредитите од 26,8% и 19,1%, соодветно.

Сезонскиот пораст на побарувачката за готови пари (пред Новогодишните и Божиќните празници), надополнет со пораст на трансакционите депозити, во декември детерминираше зголемување на паричната маса M1 за 9,7%. Порастот на штедењето (краткорочно и долгорочно) резултираше со месечен пораст на пошироките монетарни агрегати M2 и M4 од 4,6% и 4,4%, соодветно. Сепак, во услови на поинтензивен пораст на примарните пари (за 16,2%, предизвикан од сезонски фактори и висока буџетска потрошувачка), во декември дојде до забавување на процесот на монетарна мултипликација.

Согласно сезонски зголемените ликвидносни потреби на банкарскиот систем, во декември постоеше намален интерес за купување на благајнички записи на НБРМ, а просечната пондерирана каматна стапка на аукциите на благајнички записи со рок на достасување од 28 дена се задржа на нивото од претходниот месец (6,1%). На институционализирираниот пазар на пари, каматната стапка се сведе на 5,8% (намалување за 1,4 процентни поени). Истовремено, каматната политика на банките беше насочена кон намалување на активните и пасивните каматни стапки, но при проширување на каматната маргина. Така, пондерираната каматна стапка на краткорочен денарски кредит е пониска за 0,2 процентни поени и изнесуваше 14,5%, додека пондерираната каматна стапка на тримесечен денарски депозит е намалена за 0,4 процентни поени и изнесуваше 6,7% (зголемување на

каматната маргина за 0,2 процентни поени). Притоа, на крајот на 2003 година каматните стапки на банките се сведоа на историски најниско ниво.

Монетарната политика во 2004 година

Во 2004 година ќе продолжи примената на политиката на стабилни цени и ниска инфлација, како основен амбиент за остварување на економски развој. Проектираната просечна стапка на инфлација за 2004 година изнесува 2,8%. Монетарната политика во 2004 година ќе биде насочена кон одржување на ценовната стабилност, со натамошна примена на стратегијата на таргетирање на девизниот курс, адекватна примена на инструментите на монетарната политика и координација со останатите макроекономски политики, пред сè со фискалната политика. Неопходноста од координација на монетарната и фискалната политика е посебно изразена во доменот на планираната емисија на државните хартии од вредност во 2004 година и регулирањето на ликвидноста. Политиката на одржување на девизните резерви на соодветно и конфорно ниво (покрите на четиримесечен увоз на стоки и услуги) исто така ќе продолжи и во 2004 година. Очекуваниот меѓугодишен пораст на вкупните депозити на приватниот сектор кај банките во 2004 година би достигнал 13,8%, при идентичен пораст кај денарските и девизните депозити (13,8%). Предвиденото динамизирање на економскиот раст во 2004 година се очекува да биде поддржано со кредитна поддршка од страна на банкарскиот сектор (проектиран годишен пораст на вкупните кредити на банките одобрени на приватниот сектор од 9,0%). Од аспект на движењето на монетарните агрегати, паричната маса М2-денарски дел се очекува да оствари номинален пораст од 11,7%, при пораст на најширокиот монетарен агрегат М4 од 12,6%.

Основни цели и насоки на макроекономската политика за 2004 година

Во декември 2003 година беше донесена макроекономската политика за 2004 година, која ги опфаќа основните цели на економски план во 2004 година и факторите кои се очекува да придонесат за нивно остварување.

Главен приоритет на макроекономската политика за 2004 година претставува создавањето на услови за интензивирање на стапките на раст на македонската економија, преку одржување на ниска и стабилна стапка на инфлација, контрола на јавните расходи, отвореност на земјата спрема странство, развој на човечкиот фактор и остварување на врамнотежен регионален развој. Следствено, приоритетни цели во 2004 година претставуваат порастот на инвестиционата активност, интензивирањето на структурните реформи, создавањето на конкурентен приватен сектор, што во крајна линија ќе придонесе за намалување на невработеноста*.

БДП во 2004 година се очекува да оствари реален пораст од 4%, како резултат на очекуваниот пораст на индустриското производство, инвестиционата активност (пред сè на јавните инвестиции) и странските директни инвестиции.

Дефицитот на централниот буџет ќе изнесува 0,9% од БДП, додека дефицитот на општиот буџет нема да надмине 1,5% од БДП. Основна цел на фискалната политика е остварување на фискална одржливост на среден рок и интензивирање на реформите. Задржувањето на рестриктивниот карактер на фискалната политика ќе значи простор за порелаксирана монетарна политика и намалување на каматните стапки на банките. Значајна новина во оваа сфера е предвидената емисија на краткорочните државни хартии од вредност (почеток на 2004 година), наменети за финансирање на буџетскиот дефицит од домашни извори.

Согласно новиот Закон за девизно работење, тековните и капитално-финансиските трансакции во 2004 година ќе се одвиваат во услови на висок степен на либерализација (делумна либерализација на портфолио - трансакциите). Членството на Република Македонија во Светската трговска организација (СТО) се очекува да влијае на пораст на извозот и увозот (за 9% и 4%, соодветно), што ќе резултира со намалување на трговскиот дефицит и

подобрување на состојбата во платниот биланс. Високиот очекуван прилив на СДИ од околу 150 милиони САД долари ќе придонесе за недолжничко финансирање на дефицитот на тековната сметка во платниот биланс.

Главни столбови на макроекономската политика во 2004 година претставуваат социјалната политика и политиката на вработување. Во 2004 година се очекува пораст на вработеноста од 3%. За таа цел е предвидено да се изработи Национален акционен план за вработување 2004 - 2005 година, во согласност со принципите на ЕУ и насоките на Европскиот совет, како и да се превземат низа мерки и активности во таа насока (поголема образованост на кадрите, намалување на сивата економија, одредување на минимална плата во приватниот сектор и сл.). Во сферата на социјалната заштита, главен акцент е ставен на поправилна распределба на средствата за социјална помош (намалување на бројот на т.н. нереални корисници), поголема мотивација за барање работа на корисниците на социјална помош итн.

* Според Анкетата за работна сила (април 2003 година) на Државниот завод за статистика, стапката на невработеност во 2003 година достигна 36,7%.